

“लिम्बू जातिको विवाहमा आएको परिवर्तन”

मेन्छयायेम गाउँपालिका वडा नं ४

तेहथुमको एक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकि तथा सामाजिकशास्त्र शंकाय अर्तगत
केन्द्रीय विभागको पाठ्यक्रम अनुसार स्नात्तकोत्तर उपाधिको आंशिक
आवश्यकता पुरा गर्नको लागि तयार गरिएको
शोध-पत्र

प्रस्तुतकर्ता

पवित्रा लिम्बू

रोल.नं: ४३७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं, नेपाल

२०७४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

प्रतिवद्धतापत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र शंकाय अर्न्तगत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको प्राप्तिका लागि “लिम्बू जातिको विवाहमा आएको परिवर्तन” मेन्छयायेम गाउँपालिका वडा नं. ४ तेहथुमको एक अध्ययन विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरि यो शोधपत्र तयार गरेको छु । यस शोधप्रतिवेदन भित्रका सामग्रीहरु कहि कतैबाट साभार गरिएको छैन । आफैले खोज अध्ययन अनुसन्धान गरि यो शोध पत्र तयार गरिएको छु । त्यसर्थ प्रस्तुत शोधपत्र नितान्त मौलिक रहेको प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु ।

.....
पवित्रालिम्बू

रोल नं. ४३७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

नेपाल

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकि तथा सामाजिकशास्त्र शंकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र केन्द्रिय विभागबाट समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता पुरा गर्नको लागि पवित्रा लिम्बुले “लिम्बु जातिको विवाहमा आएको परिवर्तन” मेन्ट्रयायेम गाउँपालिका वडा नं. ४ तेहथुमको एक अध्ययन शिर्षकमा यो शोधपत्र तयार गर्नु भएको हो । म उहाँको शोधकार्य प्रति सन्तुष्ट भएकोले प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्यांकनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....

सुदिपसिंहनकर्मी

शोध निर्देशक

समाजशास्त्रकेन्द्रीयविभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

मिति: २०७५/०२/

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र शंकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागबाट समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर उपाधिको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि पवित्रा लिम्बुले प्रस्तुत गर्नु भएको “लिम्बूजातिको विवाहमा आएको परिवर्तन” मेन्ड्यायेम गाउँपालिका वडा नं. ४ तेहथुमको एक अध्ययन शिर्षकमा यो शोधपत्र तयार गर्नु भएको हो । यस शोधपत्रलाई देहायको मूल्याङ्कन समितिबाट स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

.....
प्रा.डा. तुलसी राम पाण्डे
विभागीय प्रमुख

.....
सुदिपसिंह नकर्मि
शोध निर्देशक

.....
बाह्य परिक्षक

मिति

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र संकाय अर्न्तगत समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागको समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत शोधपत्र तेहथुम जिल्लाको मेन्छयायेम गाउँपालिकाको श्री जुङ्गाउँमा बसोबास गर्ने लिम्बूहरूको परम्परागत लिम्बू विवाह संस्कार, विवाहमा आएका परिवर्तन र परिवर्तन आउनुका कारणहरू बारेमा चर्चा गर्ने उदेश्यले यो अध्ययन गरिएको छ । लिम्बू विवाह संस्कार, परिवर्तन र परिवर्तनका कारण बारेमा अध्ययन अनुसन्धान गर्नका लागि व्यस्तताका बाबुजुद पनि आफ्नो अमूल्य समय दिएर आवश्यक निर्देशन, सल्लाह, सुझाव र सहयोग गरिदिनु हुने समाजशास्त्र केन्द्रीय विभागका माननिय गुरु एवम् शोधनिर्देशक गुरु श्री सुदिप राज नकर्मी साथै वाह्यनिरिक्षक टीकाराम गौतम प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

यो शोधपत्र तयार गर्ने समयमा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा सुचना गराई सहयोग पुऱ्याउने विभिन्न संघसस्थाहरू तथा कर्मचारीहरू लाई स-धन्यवाददिन चाहान्छु । मेरो लेखपढ प्रति सधैँ चासो र सहयोग गर्ने मेरो परिवारमा पनि धेरै धेरै धन्यवाद टक्याउदछु ।

पवित्रा लिम्बू

विषय सूची

शीर्षक	पेज नं.
अध्याय-एक	१-७
१. अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.१ समस्याको कथन	५
१.२ अनुसन्धानको उद्देश्य	७
१.३ अनुसन्धानको महत्व	७
अध्याय-दुई	९-१४
२. साहित्यको पुनरावलोकन	९
अध्याय-तीन	१५-१८
अध्ययन विधि	
३. अध्ययन क्षेत्र	१५
३.१ अध्ययनको ढाँचा	१६
३.२ तथ्याङ्कको स्रोतहरु	१६
३.३ नमुना छनौट	१६
३.४ तथ्याङ्क संकलन विधिहरु	१७
३.४.१ अर्न्तवाता	१७
३.४.२ अवलोकन	१७
३.५ तथ्याङ्क विश्लेषण	१८
३.६ अध्ययनको सिमा	१८

अध्याय-चार	१९-२५
४. अध्ययन क्षेत्र र लिम्बू जातिको परिचय	१९
४.१ लिम्बू विवाह बारे सामान्य चर्चा	२०
४.२ परम्परागत लिम्बू विवाह	२१
४.३ आधुनिक लिम्बू विवाह	२३
४.४ विवाहमा आएको परिवर्तन	२३
४.५ लिम्बू विवाहमा परिवर्तन आउनुका कारण	२५

अध्याय-पाँच	२८-३९
५. श्रीजुङ्ग गाउँको लिम्बू जातिको विवाहपद्धति र प्रकारहरु	२८
५.१ श्रीजुङ्ग गाउँका लिम्बूहरुको जातिय प्रेम विवाह	२९
५.२ लिम्बू जातिमा जारी विवाह	३१
५.३ लिम्बू जातिमा चोरी विवाह	३२
५.४ लिम्बू विवाहमा रीत	३३
५.५ अर्न्तजातिय विवाह बारे अवधारणा	३६
५.६ उमेरको आधारमा घरमुलीहरुको विवरण	३७
५.७ लिम्बू छोरीहरुको भूमिका अथवा स्थान	३८
५.८ श्रीजुङ्गका लिम्बूहरुको अन्य जातिसँगको सम्बन्ध	३९

अध्याय-छ	४१-४७
६. सांस्कृतिक अवस्थार विवाह पद्धति	४१
६.१ धर्म अनुसार विवाह	४१
६.२ श्रीजुङ्ग गाउँमा बसोबास गर्ने लिम्बूहरुको परिचय	४२

६.३ लिम्बू विवाहमा च्याब्रुड नाँच (वाजागाजा नाचँ)	४३
६.४ लिम्बू विवाहमा बेहुला बुहलीले लगाउने पहिरन	४४
६.५ विवाह पछिकोदशै	४५
६.६ लिम्बू जातिको परम्परागत धान नाच पछि विवाह	४६
६.६ लिम्बू महिलाको विवाह पछि साइमुन्त्री छिनाउनु (मेलुडफुमा)	४७

अध्याय-सात ४९-५४

७. आर्थिक तथा शैक्षिक अवस्थार विवाह पद्धति	४९
७.१ श्रीजुङ्ग गाउँका घरमुलीहरुको परम्परागतपेशाअनुरूप विवाह	५०
७.२ श्रीजुङ्ग गाउँमा बसोबास गर्ने घरमुलीहरुको आर्थिक स्रोत	५०
७.३ आर्थिक स्तर सँगैश्रीजुङ्ग गाउँका लिम्बू विवाहमा आएको परिवर्तन	५१
७.४ शैक्षिक अवस्था	५३
७.५ श्रीजुङ्ग गाउँको घरमुलीहरुका शैक्षिक स्थिति	५४

अध्याय-आठ ५६-५८

८. सारांश	५६
८.१ निष्कर्ष	५८

सन्दर्भ सामाग्री

अनुसुची

लिम्बू भाषाहरुको अर्थ